

Důstojný otec v Kristu!

Už zase je Vaše Důstojnost cílem mého listu, neboť, jak doufám, je od smrti vzdálena více než od Číny. Nemusím se tudíž obávat, že by mé řádky byly psány nadarmo někomu už zemřelému.

Brzy odjede loď do Manily. Využívám této příležitosti a oznamuji stručně toto:

Dne 9. listopadu 1716 jsme odjeli z Kantonu na devíti lodích, určených jednak pro našeho průvodce mandarína, jednak pro místokrálovo úřednictvo a pro nás. Strážě nás každých deset stadií, tj. u každé hlídky, i u osad a měst pozdravovaly ranami z děl.⁵⁵

Počínaje dnem 8. prosince jsme od města Nan-čchangu až do Pekingu jeli po souši v cestovních nosítkách [jejich podoba je v originále na tomto místě vyobrazena – JK], jež se kladou na hřbet dvěma mezkům, opatřeným přiměřenými sedly. Osoby a všechna zavazadla tvořila průvod několika set mezků a koní, jenž se ozýval neustálým cinkotem zvonků, dokonce i jejich lahodným souzvukem. Císař⁵⁶ nám poslal dvakrát vstříc posla a pobízel nás, abychom si pospíšili. Ale než jsme dojeli, už zase odcestoval na lov za Čínskou zeď. Mezitím jsme tedy dorazili do Pekingu.

Dne 2. ledna jsme jeli městem těsně vedle naší koleje (ale tamní páteři o tom neměli tušení) na královský letohrádek, vzdálený hodinu cesty od města, kde císař obyčejně sídlívá. Tam jsme strávili v domě dvorního hodnostáře osm dní. Královský princ věkem třetí⁵⁷ se nás neustále vyptával na různé vědecké problémy. Konečně jsme se 10. ledna směli odebrat do koleje.

Dne 31. ledna poslal císař z cesty rozkaz, až se bude vracet, abychom mu vyšli vstříc do lázní, vzdálených několik hodin od města. Odebrali jsme se tam 2. února a hned 3. února zrána jsme císaře očekávali klečíce při cestě na kolenou. Sotva nás spatřil, hned nás dal eunuchem uvést do místního paláce, a to zadní branou, kudy smí vcházet jen dvořanstvo. Dostali jsme pak jídlo na stříbrných mísách. Konečně jsme byli zavaláni do jeho komnaty a pozdravili jsme onoho podivuhodného mocnáře devaterou úklonou hlavy až k zemi.

Dělá se to takto: Kdokoli přijdou poprvé před císařovu tvář, vstoupí do místnosti a stojí opodál rozestaveni v řadě s oběma rukama visícíma podle těla. Potom hned všichni najednou pokleknou a v příštím okamžiku, opírajíce se rukama o podlahu podobně najednou se dotknou hlavou podlahy. Poté vzpřimivše se všichni pozvolna, zůstanou chvíli klečeti a zase a pak do třetice se dotýkají podobně

čelem země. Pak se společně postaví na nohy, setrvají několik okamžiků v postoji a opakují trojí úklonu jako dříve. Potom zase tak povstanou, vykonají potřetí pokleknutí a při něm naposledy trojí úklonu v přiměřených intervalech.

To je první pozdravný obřad, jenž se už nikdy neopakuje, leda na čínský Nový rok a o císařových narozeninách v pekingském paláci, kde jej konají lidé různých tříd na různých místech a v různé hodiny. Vyjadřují tak svoje blahopřání za přítomnosti k tomu ustanovených mandarínů. Jeden z nich přitom pokynem ruky nebo ústním povelom udává takt, aby pohyby byly současné.

Tento obřad se konává přibližně v téže době také na výraz díků za dary a potraviny, jež má císař ve zvyku každoročně rozdávat. Jindy se konává pouze jediná úklona, např. daruje-li císař pokrmu nebo něco jiného. To pak musí každý, byť by to byl císařův syn nebo kníže, před převzetím daru pokleknout a dotknout se čelem země.

Popsal bych celý papír, kdybych chtěl vyličit pořádek, lesk a nádheru, které plní týden okolo Nového roku a zvláště ten den sám – Evropan si to nedovede ani představit.

Mám za to, že za toho prvního půl měsíce se při ohňostroji, strojeném u císařova venkovského letohrádku v noční době, spotřebuje v jediném městě Pekingu víc střelného prachu než v celé Evropě za rok.

Ale s rachejtlemi by pomalu celé mé vypravování vyletělo do vzduchu; vraťme se tedy raději do lázní.

Když jsme šťastně vykonali devaterou úklonu, kázal nám císař přistoupit co nejbliže, na vyvýšenější místo, na kterém za stolem seděl. Sotva jsme pod tím místem poklekli, pokynul nám, abychom vystoupili až na samé pódium a přiklekli k jeho stolku. Mohli jsme naň položit ruce, ukazovat prstem nebo psát; nejprve se totiž hovořilo o rozmanitých věcech z aritmetiky a geometrie. Potom mi císař zanotoval stupnici c-d-e-f atd. a kázal, abych ji opakoval po něm. Zahrál si na mém spinetu a vypytaval se na různé věci o tónech a nakonec za mnohých roztočilých důkazů přízně výslovně prohlásil, že *má z mého příchodu velkou radost a že si už dávno přál, aby přišel nějaký dobrý hudebník, který by byl zároveň dobrým matematikem*. A protože já umím obojí, byl jsem za to od císaře oceněn a pochválen, čímž autorita pana Pedrinioho již značně poklesla. Myslel jsem si, že nade mne daleko vyniká. Ale jakmile jsem jej uslyšel, vidím, že tu dosud něco znamenal jen jako jednooký mezi slepými. Ostatně na mém úsudku o jeho umění nic nezáleží. Proto se ho také vystríhám, aby to nevypadalo, že se chci vytahovat. Ani se nesmím radovat, jsem-li lepší hudebník nebo matematik, nýbrž jsem-li příhodnějším nástrojem v rukou Božích.

Když nás císař propouštěl, odnášeli spinet dva mandaríni a sám princ věkem třetí jim pomáhal. Ti dva mandaríni, jak jej přinesli, tak jej zase odnesli až k východu z paláce, kde ho odevzdali do rukou našich sluhů.

Když jsme předtím obědvali, titíž mandaríni nám posluhovali u stolu, nalévali

nápoje a když jsme vstali, čistili místo, kde jsme po mandžusku seděli atd. Když jsme od císaře odcházeli, poručil nás počastovat nápojem zvaným tscha [čcha] neboli čaj.⁵⁸

Ani tentokrát, ani 7. února v městském paláci, kde jsme byli k císaři podruhé uvedeni, neuložil nám nějaký úkol, nýbrž dal pouze příležitost, abychom ho chválili. Ale tentokrát jsme mu museli podruhé vyložit nové matematické metody, známe-li jaké. Vyslechl jen část našeho výkladu a poručil, abychom ostatní vyložili později jeho synovi věkem třetímu. Více se s námi nemohl zabývat, protože byl zaměstnán výročními slavnostmi. Nyní je už téměř měsíc venku na lovu vodního ptactva. Začátkem června, když začínají vedra, se uchyluje do Mandžuska a vracívá se až počátkem listopadu. Je mu už 63 roků a vládne 56 let. Jeho první dva synové žijí ve vězení, jako by jich ani na světě nebylo, a lidé o nich nic nevědí. První byl uvržen do vězení za to, že se pokoušel jedem sprovodit ze světa svého otce a bratry; čeho se dopustil druhorozený, jinak dědičný princ, jsem se nikde nedověděl.⁵⁹

Dosud není dědicem prohlášen nikdo. Obáváme se, že kdyby císař zemřel, aniž jmenoval dědice, mohly by v říši vypuknout při tolika synech velmi zhoubné bouře a tragické zmatky. Z nějakých 16 až 18 dospělých (drobotiny je nečítané), nemýlím-li se, jen šestý a sedmý nejsou již na živu.⁶⁰

Ale takové věci čte Vaše Důstojnost jen s nepatrným zájmem a spíš se starostlivě táže, co asi napíši o stavu misie.

Co bych měl a mohl psát, když už mám jen tak málo místa a času? Ale aspoň něčeho se stručně dotknu.

Papežský dekret poslaný roku 1715⁶¹ došel v srpnu roku 1716 do Kantonu dvěma misionářům z Kongregace pro šíření víry. Ti jej tajně dali přečíst i ostatním našim páterům ve městě. Naši páteři (pět Portugalců a pět Francouzů) vykonali přísahu a přestali Číňanům udílet svaté svátosti. Císaři o tom dekretu napsal z Kantonu Lipurga⁶² náš průvodce do Pekingu vyslaný pro nás v září z Mandžuska. Císař dal napsat a vytisknout protest trojím jazykem, čínským, mandžuským a latinským. Tuším tři sta tištěných exemplářů poslal do Kantonu, kde je měl místokrál opatřit pečeti a měly se rozdat na evropských lodích, aby se dostaly do Evropy.⁶³

Zatím začátkem měsíce listopadu roku 1716, když se císař vrátil z Mandžuska, vikář pekingského biskupa bratr Karel Castorano z františkánského řádu⁶⁴ znenadání vkročil do našich tří pekingských chrámů⁶⁵ a promulgoval ten dekret. Ale mandaríni, kteří právě tehdy byli v záležitosti toho dekretu v rezidenci francouzských páterů, dověděvše se od sluhů, co tajný a nenadálý host činí, oznámili to císaři. Ten jej dal spoutat devíti řetězy a uvrhnout do žaláře pro zločince. Odtud byl sice osmý den přičiněním jezuitů propuštěn, ale s podmínkou, že posbírá všechny exempláře papežského dekretu, jako prý podvrženého, protože prý byl přinesen potají, a ihned je všechny odnese do Kantonu onomu knězi z Kongregace pro šíření víry, který mu je poslal, aby je tento zase vrátil papeži.

A jak se zachovali naši otcové? Přijali ovšem dekret pokorně, složili příslušnou přísahu, ale rozhodli se s jeho prováděním zatím počkat, protože, jak pravil sám biskup,⁶⁶ třebaš nám není nakloněn, není ho možné provést bez zřejmého nebezpečí zkázy celé misie. Císař totiž znovu prohlásil, a panu Pedrinimu uložil, aby to papeži napsal, že zakázá-li se čínské rity, nemůže Evropany v Číně trpět. Bylo-li by podle čínských zákonů možné, aby ostatní Evropané zůstali na živu, musel by být pan Pedrini už dávno sťat, a to jednak proto, že spolu s ostatními Evropany nechtěl uposlechnout onoho protestu, o kterém byla výše řeč, jednak že ve svém memorandu z loňského roku tajně předaném císaři nanejvýš utřačně a nepravdivě obvinil z nemalých zločinů jak jezuity, tak i jednoho z prvních císařových ministrů a našeho přítele, a konečně i proto, že svými opětovnými dopisy do Evropy papeže oklamal, že ze strany císaře nehrozí misii žádné nebezpečí, budou-li čínské rity zakázány. Proto jej císař prohlásil za *nestoudného ničemu, ďábla v lidském těle, který si zaslouží smrt*, a přikázal mu, aby se úplně podvolil, učinil doznání a v dopise papeži, přísežně stvrzeném vlastním podpisem i přítomných svědků, přiznal svoji lež. O tom všem se Vaše Důstojnost může dovědět obsírněji z Říma.

S důstojným pánem Castoranem jsme mluvili 13. prosince, když odcházel do Kantonu. Dorazil tam 22. ledna 1717. Vrátil se v dubnu a vydá císaři počet ze svého jednání. Důstojný pán Matouš Ripa bydlí v domě francouzských jezuitů a nemíchá se do těchto zmatků. Pan Pedrini bydlí venku u císařského letohrádku a stýká se, jako vždy, důvěrně s princem věkem třetím, ale slyšení u císaře, pokud víme, se mu od listopadu ještě nedostalo. Je to člověk vzezření ne sice baziliščího, zato chování baziliščího a jazyka hadího, u něhož se třeba obávat každého slova.

Naši páteři mají z mého příchodu velkou radost; už mne (výslovně mně) dlouho toužebně očekávali. Hle, jak nade mnou bděla božská Prozřetelnost, když jsem byl pro jakési čtyřleté potíže se zdravím poslán z Olomouce pryč a přidělen P. Jakubovi [Kresovi do Brna]! A ještě více, jaké to řízení Boží Prozřetelnosti, že v Římě asi zapomněli, ještě než jsem pobýval v Brně, upozornit mne na to, že mám v Číně pěstovat hudbu! Neboť pak bych asi byl od úmyslu odejít do Číny upustil, nebo aspoň bych s tím byl ještě počkal.

Nechť mne Vaše Důstojnost doporučí do modliteb svých noviců a ostatních spolubratří, abych se aspoň stal vhodným nástrojem hudby Boží.

Protože císař není doma, máme ode dneška volno. Začneme tedy s P. Ignácem [Köglerem] exercicie našeho svatého Otce Ignáce. Proto končím tento dopis, nemaje už místa, a ponechávám si velmi mnoho zajímavého do svého příštího listu.

Poručím se co nejpokorněji v oběti mše svaté a zůstávám Vaší Důstojnosti nejmenší sluha v Kristu

Karel Slaviček, T.J.

V Pekingu dne 19. března 1717.